

Zmiana klimatu to globalny problem wywołany działalnością człowieka. Żeby powstrzymać jej negatywne skutki, niezbędne jest wprowadzenie szeroko zakrojonych zmian zarówno na poziomie indywidualnych zachowań, jak i na poziomie systemowym. Jednym ze sposobów wpływania na system są różnego rodzaju działania zbiorowe, w które osoby angażują się jako część grupy w celu polepszenia sytuacji większej zbiorowości. Działania takie mogą być bardzo zróżnicowane i spotykać się z różnym odzewem ze strony społeczeństwa. Dotychczasowe badania pokazują, że działania pokojowe, w porównaniu z zachowaniami opartymi na przemocy, są dużo lepiej odbierane przez opinię publiczną i częściej osiągają swoje cele. Jedną z przyczyn małego poparcia dla działań przemocowych jest fakt, że postrzegane są one jako nieracjonalne, co sprawia, że obserwatorzy nie identyfikują się z podejmującymi je aktywistami i mniej ich popierają. Z podobną reakcją spotykają się działania radykalne, które definiowane są jako zachowania silnie odbiegające od norm, zakłócające porządek społeczny i krzywdzące dla innych. Są to zachowania, które z jednej strony silnie przyciągają uwagę medialną, dzięki czemu zwiększają świadomość problemu wśród społeczeństwa, ale jednocześnie często przyczyniają się do zmniejszenia poparcia dla ruchu, który je stosuje. Obniżone poparcie związane jest z obniżoną identyfikacją z grupą, wynikającą z postrzegania takich zachowań jako krzywdzących i niemoralnych. Badania jednak sugerują, że związek ten nie jest tak oczywisty i radykalne działania zbiorowe mogą być skuteczne i mieć pozytywny wpływ na sprawę, o którą walczą aktywiści. Dodatkowo, radykalne działania jednej grupy mogą też przyczyniać się do pozytywnego postrzegania grup, które działają w tym samym obszarze i używają bardziej umiarkowanych strategii.

Badanie wpływu i skuteczności działań zbiorowych jest tematem coraz częściej poruszonym przez psychologów, jednak nadal istnieją w nim pewne luki. Nieznany jest sposób, w jaki opinia publiczna postrzega poszczególne działania podejmowane przez aktywistów proklimatycznych i od czego zależy ten proces. Ponadto, większość badań w tym obszarze prowadzona jest w krajach zachodnich przy użyciu opisów fikcyjnych ugrupowań. W związku z tym, że aktywiści klimatyczni coraz częściej sięgają do radykalnych działań również w Polsce, zrozumienie, w jaki sposób mogą być one odbierane i czy rzeczywiście są one skuteczne, jest istotnym zagadnieniem. Zaprezentowany projekt umożliwi pogłębienie wiedzy z obszaru psychologii działań zbiorowych i procesów wpływu społecznego. W ramach projektu planujemy przeprowadzenie dwóch badań.

Pierwsze z nich to badanie podłużne, którego celem będzie sprawdzenie, czy poziom poparcia dla różnych działań zbiorowych na rzecz klimatu zależy od czynników psychologicznych, takich jak prawicowy autorytaryzm, orientacja na dominację społeczną i identyfikacja środowiskowa. Aby zbadać ten związek, przeprowadzimy na tych samych respondentach trzy wywiady ankietowe w odstępie sześciu miesięcy. W ramach tych badań badani zostaną poproszeni o zadeklarowanie poparcia dla zróżnicowanych działań na rzecz klimatu oraz wypełnienie kwestionariuszy mierzących trzy wymienione zmienne psychologiczne. Lista działań zostanie dobrana na podstawie badania wstępnego, w którym respondenci ocenią szereg działań proklimatycznych pod kątem cech takich jak: zgodność z normami, użycie przemocy, skuteczność, wzbudzone emocje, zgodność z prawem. Lista będzie prezentować zachowania zróżnicowane pod względem wymienionych cech. Przewidujemy, że zmiany w poziomie orientacji na dominację społeczną i w prawicowym autorytaryzmie, które odpowiednio łączą się z niechęcią wobec działań dążących do niwelowania nierówności i działań naruszających normy, będą wpływać na poparcie dla działań na rzecz klimatu, szczególnie tych radykalnych i nienormatywnych. Z kolei silna identyfikacja środowiskowa, która łączy się z troską o klimat, wpłynie na pozytywną ocenę każdego rodzaju działań.

Drugie badanie będzie badaniem eksperymentalnym, w którym zbadamy wpływ działalności radykalnych grup na postrzeganie grup bardziej umiarkowanych oraz na poparcie dla polityk prośrodowiskowych. Aby to zrobić, osoby badane zostaną losowo przydzielone do jednego z warunków eksperymentalnych, w których będą czytać dwa teksty: 1) opisujący działania prośrodowiskowej grupy zróżnicowanej pod względem radykalności przyjmowanych strategii, 2) dotyczący działalności grupy używającej tylko umiarkowanych działań; lub do warunku kontrolnego. Respondenci zostaną zapytani o postrzeganą radykalność opisanych grup, poziom identyfikacji i poparcie dla drugiej grupy, a także poparcie dla wybranych polityk prośrodowiskowych. Dotychczasowe wyniki badań pozwalają przewidywać, że radykalne działania pierwszej z grup wpłyną na zwiększenie poziomu poparcia dla grupy umiarkowanej oraz poparcia dla rozwiązań prośrodowiskowych. Efekt ten będzie zapośredniczony przez zwiększone poczucie identyfikacji z grupą umiarkowaną.